

Kannattavan puenergiayrittämisen kulmakivet

Leena Leskinen, Katja Lähtinen, Taru Peltola & Antti Asikainen

Kuva: Juha Laitila

METLA

Metsäntutkimuslaitos Skogsforskningsinstitutet Finnish Forest Research Institute www.metla.fi

Esityksen sisältö: Hankkeen tuloksia 16.9.2009

- I Aineettomien tuotannontekijöiden merkitys
- II Koneyrittäjien käsitykset toimintaympäristöstä ja strategiset valinnat
- III Mitä voidaan sanoa koneyrittämisen toimintaympäristöstä tapuliteorian näkökulmasta tarkasteltuna
- IV Henkisen ja sosiaalisen pääoman synty: metsäkoneyrittäjän maskuliinisten roolien ja verkostojen muutos
- V Päätelmiä

I Aineettomien tuotannontekijöiden merkitys

1) Raaka-aineen hankinta, käytännöt

- Henkilökohtaiset kontaktit (verkosto, sosiaalinen pääoma)
- Teollisuuden puunhankintaorganisaatio
- MHY
- Metsään palstat

2) Energiapuun hakkuu, käytännöt

- Oma kone, aliurakoitsija
- Yhteisyritys (tarjouskilpailu, sosiaalinen pääoma, tiedon jakaminen)
- Tekemällä oppiminen, tehokkuus ja laatu saavutetaan oikeilla työtavoilla: kuivaaminen, seuraavan työvaiheen huomioon ottaminen

3) Varastointi, haketus ja kuljetus

- Aliurakoitsijat, osakkaat (kokonaisuuden hallinta, työtavat)

4) Lämmöntuotanto

I Aineettomien tuotannontekijöiden merkitys

- Kyvykkäät johtajat: markkinointitaidot, työnjälki, organisointikyky
- Ammattitaitoinen henkilöstö: hyvät ”koneenkäyttötaidot”, puuenergiatuotantoketjun eri vaiheiden muodostaman kokonaisuuden hyvä hahmottaminen
- Yhteistyösuhteet: linkit muihin yrittäjiin (esim. tiedonvaihto) ja toiminta yhteisyrityksissä
- Organisatorinen pääoma: tietokannat, joilla saadaan tietoa esim. potentiaalisista hakkuukohteista *onko rutiineja?*
- Maine: hyvä maine ja toimivat suhteet esim. asiakkaisiin

II Koneyrittäjien käsitykset toimintaympäristöstä ja strategiset valinnat

- Bioenergian lisäämisen poliittiset päämäärät, ensiharvennusten tarve. -> bisnesmahdollisuus
- Bioenergian mittauksen pelisäännöt luovat vakautta toimintaan
- Päästökauppa: luo epävarmuutta markkinoille, samoin turpeen “hämmästyttävä hintavakaus”. Kuitupuun hinta ja markkinat.
- Katsotaan että asiakkaat haluavat uusia ja useita toimittajia (voimalaitokset). Luottavat ulkopuoliseen operaattoriin -> bisnesmahdollisuus
- Kilpailu raaka-aineesta ja asiakkaista.
- Metsäteollisuuden suhtautuminen: ei saisi olla muita tuotantosuuntia.
- Metsäteollisuus ja mhy:t vääristävät markkinoita.
- kehittämisprojektit. Luovat markkinoita. Metsäkeskus tukee alan yrittäjyyttä tasapuolisesti sotkeentumatta itse bisnekseen.

II Koneyrittäjien käsitykset toimintaympäristöstä ja strategiset valinnat

- Myös investointituet nähdään mahdollisuutena, kunhan eivät aiheuta markkinahäiriötä. Häiriö, jos tuetaan “harrastelijan” tuloa liiketoiminnan alueelle. Harrastelija alihinnoittelee työnsä, eikä tee sitä todellisten kustannusten mukaan.
- Teknologian kehittämisen vaarana on, että liian nopeasti tuodaan käytäntöön teknologiaa, joka ei todellisuudessa pärjää ko. markkinaolosuhteissa.
- Metsänhoidon tuet nähdään ainoana tapana pitää tuotantoa yllä tällä hetkellä. Toisaalta katsotaan, että kaikista tuista pitäisi päästä eroon. Tukien muuttaminen luo epävarmuutta toimintaympäristöön.

II Koneyrittäjien käsitykset toimintaympäristöstä ja strategiset valinnat

Strategiset valinnat erityisesti kilpailutilanteeseen:

- Kevyt organisaatio,
- Arvoketjun ja raaka-aineen hallinta
- Skaalaetu, luotettavuus,

- Odotettiin puunhankinnan rakennemuutosta.

III Koneyrittämisen toimintaympäristöstä tapuliteorian näkökulmasta tarkasteltuna

- Tapulitaloutta tukevat toimet auttavat (päästöoikeudet, verohelpotukset, tullikorostusten lykkääminen) yksittäisiä tuotantolaitoksia pysymään käynnissä, muuhun aluetalouteen heijastuvat hyödyt tuntuvat pienenevän. (työllisyys, verotulot jne)
- Tapulitalouden tukeminen saattaa olla esteenä uuden yritystoiminnan kehittymiselle
- Koneryrittäjät ja bioenergiatuotantosuunta
 - Päästökaupan aiheuttama turpeen ja puun hinnan poukkoilu.
 - Verohelpotusten ja tullikorotusten lykkääntymisen aiheuttama ristiriitaiset odotukset puunkorjuun markkinoille.
 - Kansallinen politiikka tulppana positiivisten kansainvälisten trendien ja aluetason yrittäjien välillä.

IV Henkisen ja sosiaalisen pääoman synty: metsäkoneyrittäjän maskuliinisten roolien ja verkostojen muutos

Metsäkoneyrittäjä perinteisesti:

- Suomalainen maskuliininen sankariyrittäjä, joka ajaa työkseen monimutkaisia ja kalliita koneita, kykenee toimimaan yksin metsässä ja tekee pitkää päivää.
- Toisaalta metsäyhtiöiden palkkarenkejä, joilla ei ole itsenäistä taloudellista päätöksentekovaltaa ja joiden taloudellinen liikkumavara on niukka.

IV Henkisen ja sosiaalisen pääoman synty: metsäkoneyrittäjän maskuliinisten roolien ja verkostojen muutos

Teoreettinen näkökulma

- Koneyrittäjäyys ei tarjoa enää yhtä ja yhtenäistä miesyrittäjänä toimimisen ja luonnon hyötykäytön tapaa, vaan se on alkanut eriytyä kulttuurisesti.
- poststrukturalistinen keskustelu on pyrkinyt osoittamaan, että sukupuoli ei ole pysyvä yhteiskunnallinen rakenne, joka määrittää toimintamahdollisuuksia, vaan se määrittyy jatkuvasti erilaisissa sosiaalisissa prosesseissa
- Tarkastellaan miesten tekemää metsätyötä ja miesyrittäjien luontosuhdetta tilanteisena prosessina, jossa ekologinen muutos kietoutuu yhteen sosiaalisten prosessien kanssa

IV Henkisen ja sosiaalisen pääoman synty: metsäkoneyrittäjän maskuliinisten roolien ja verkostojen muutos

- Muutos “risukonperkaajasta” ammattimieheksi. Perinteisessä käsityksessä oli miehekästä hakata isoja puita isolla koneella. Uusi kuva metsäenergia-alan yrittäjästä ja konekuskista korostaa monia vaadittavia taitoja:
 - on kyettävä itse arvioimaan onko työkohde taloudellisesti kannattava vai ei. Luonnonlukutaito on taitoa tunnistaa tarjoumia; se kehittyy suhteessa käytössä olevaan bioenergian tuotantojärjestelmään eli esimerkiksi siihen millaisia koneita on käytössä tai kuinka kaukana energiantuotantolaitos on kohteelta.
 - kosteusolosuhteiden hallinta: vuodenaika, sijoittelu, kasan tekeminen

IV Henkisen ja sosiaalisen pääoman synty: metsäkoneyrittäjän maskuliinisten roolien ja verkostojen muutos

- Uskallus ryhtyä uuteen ja kehittää uutta toimintatapaa. Toisin sanoen metsäenergiayrittäjän maskuliinisuuden attribuuteiksi nostetaan perinteisiä miehisiä piirteitä – samaan aikaan kun hieman ivallinen ilmaus "risukoiden perkaus" viittaa näiden miesyrittäjien marginaalisuuteen suhteessa tavanomaiseen puunkorjuutyöhön.
- Uusi yrittäjäsukupolvi suhtautuu yritystoimintaan isäänsä tavoitteellisemmin.
- Perinteinen: yksinpuurtaja, jolle tärkeintä hyvä koneenajotaito
- Uusi: olennainen osa yrittäjänä menestymistä on sosiaalisten verkostojen hyödyntäminen hankintakanavien luomisessa.
 - riskinottokyky liittyy ennen kaikkea raaka-ainehankinnan valtasuhteisiin ja uskallukseen toimia toisin kuin on totuttu.
 - Puunhankinnan maskuliinisten verkostojen muutos

V Päätelmiä

1. Aineettomilla tuotannontekijöillä vaikutus kilpailukykyyn
2. Metsäenergiayrittäjäyys sisältää strategisia valintoja
3. Poliitiikan toimet vaikuttavat metsäenergiayrittäjäyden toimintaympäristöön, toimintaedellytyksiä huonontaan tai parantaan.
 1. IV: Metsäenergian nousu on ollut energia- ja ympäristöpolitiikan tavoite
 - Voi olla mahdollisuus miesyrittäjyydelle tai uusi taloudellinen rajoite selviää
 - Sukupuolittuneen toimijuuden tilanteinen analyysi lisää mahdollisuuksia tunnistaa ja tukea niitä yrittäjäyden muotoja, jotka ovat lisäävät sekä yrittäjien hyvinvointia ja vähentävät sekä luonnon että yrittäjien haavoittuvuutta